

A NEMZETI ÖNÁLLÓSÍTÁSI ALAP ERDÉLYBEN

ERDÉLY ÉS KELETMAGYARORSZÁG a visszacsatolás idején a gazdasági pusztulás szélén állott. A román kormányok céltudatos intézkedései a magyar kereskedelmet és ipart a visszafejlődés lejtőjére juttatták. Magától értetődik, hogy a magyar kormányzat azonnal tervbevette az itt élő magyarság gazdasági talpraállítását s több fontos intézkedést tett a megrendült gazdasági élet helyreállítása érdekében. Ezek között igen nagyjelentőségűnek kell tekintenünk a tőkeszegény magyar kereskedelem és ipar hitelezésének biztosítására irányuló kezdeményezéseket.

A kedvezményes hitelakciók, amelyek az anyaországban túlnyomórészt már a visszacsatolást megelőző időben széles körben kiépültek, áldásos hatásukat az erdélyi részek iparos- és kereskedőtársadalom felvirágoztatása érdekében is éreztetik. Ma már a kis- és középipar, a gyáripar s épen úgy a kereskedelem az erdélyrészi területeken is élvezi a kedvezményes kölcsönök igénybevételének lehetőségét.

A kereskedelem és ipar átállítása során jelentős érdekek fűződtek a szakképzett keresztény kereskedői és iparos alkalmazottak önállósításának előmozdításához. Az ehhez szükséges tőkét a *Nemzeti Önállósítási Alap* bocsátja rendelkezésre. Az Önállósítási Alap működésének kezdetén szociálpolitikai célok szolgálatában állott, ma azonban a gazdasági átállítás egyik leghatékonyabb elősegítője. Különös jelentősége van az Önállósítási Alapnak a most folyamatban lévő erdélyi iparrevízióval kapcsolatban. Nem érdektelen tehát célkitűzéseivel foglalkozni.

A Nemzeti Önállósítási Alapot a m. kir. minisztérium 1937. évi 4600/M. E. sz. rendelete létesítette. Az Alap létrejöttének legfontosabb oka annakidején az állástalan diplomás fiatal emberek gazdasági pályák felé irányításának előmozdítása volt. A kereskedelemben és iparban való önállósulásuk céljára a Nemzeti Önállósítási Alap bocsátotta rendelkezésre a szükséges tőkét.

Az Alap elsősorban a gazdasági és szabadpályákon elhelyezkedni kívánó főiskolai képesítésű egyéneket juttatta kölcsönhöz. Másodsorban a középfokú iskolát végzettek jöhettek számításba. Utolsó sorban a külön e célra tett pénzbeli és egyéb adományokból kölcsönben lehetett részesíteni a kisebb képesítésű, de szakmájukban kellő jártassággal rendelkező egyéneket.

Midőn a keletmagyarországi és erdélyrészi területek visszatértek, a Nemzeti Önállósítási Alap célkitűzései már megváltoztak. Az értelmiségi pályákon új elhelyezkedési lehetőségek nyíltak meg, a diplomások munkanélkülisége — hála az országhatárok tágulásának — megszűnt. A felső- és középiskolai képesítésű egyének legnagyobb százaléka a Nemzeti Önállósítási Alap nélkül is tud magának megélhetést találni. De nemcsak a területgyarapodás okozta a Nemzeti Önállósítási Alap politikájának megváltoztatását, hanem a zsidótörvény végrehajtása és ezzel kapcsolatban az új kereskedői és iparos nemzedékről való gondoskodás is. A Nemzeti Önállósítási Alap célkitűzéseiben ezért *az iskolai végzettség helyét a szakképzettség veszi át*. Az 1941. évi 1700. sz. M. E. rendelet hatályon kívül helyezi a régebbi rendeleteket és a Nemzeti Önállósítási Alap céljaként »a gazdasági és szellemi foglalkozási ágak körében önálló pályalapítására törekvő és támogatásra utalt érdemes és alkalmas egyén pályakezdésének előmozdítását« jelöli meg. Ezek szerint az Alapból méltányos kölcsön juttatásával támogatásban lehet részesíteni a gazdasági és szellemi szabadpályákon elhelyezkedni kívánó és szakmukájuk önálló gyakorlásához szükséges szakképzettséggel, illetőleg gyakorlati jártassággal rendelkező személyeket.

Az Alap vagyontát a Pénzügyi Központ kezeli és folyósítja. A kölcsönösszeg után kamat címén legfeljebb 2°/_o-ot lehet felszámítani, de egyes méltánylást érdemlő esetekben a Tanács el is engedheti. A kölcsönösszeget a Tanács határozott rendeltetéssel adja és a visszafizetést az elhelyezkedési lehetőségek természetéhez képest állapítja meg, ami azonban nem lehet 10 évnél hosszabb idő. A kezdet könnyebbé tételét szolgálja az az intézkedés, amely szerint az első 3 évben a törlesztést fel lehet függeszteni.

Az Alaphoz benyújtott kölcsönkérelmek ügyében az Önállósítási Tanács dönt. Az Önállósítási Tanács a kérelem tárgyában való határozathozatal előtt nagy súlyt helyez arra, hogy a kérelem igen alapos, lelkiismeretes és szakszerű kivizsgálás alá essék. A benyújtott kérelmekkel kapcsolatos ügyintézés az Értelmiségi Munkanélküliség Ügyeinek Kormánybiztossága végzi. A kormánybiztosság az ügyek előkészítésének érdekében szoros kapcsolatot tart fenn a kereskedelmi- és iparkamarákkal. Az erdélyi ügyekben pedig az Erdélyrészi Gazdasági Tanáccsal. A kölcsönkérelmek előkészítésével kapcsolatban különösen ki kell emelni azt az előkészítő munkát, amelyet az Erdélyrészi Gazdasági Tanács végez. A Tanács mint az erdélyi gazdasági ügyek hivatott képviselője és a legalaposabb szakértő ismerője különösen alkalmas arra, hogy a Nemzeti Önálló-

sítási Tanácsnak nagy munkájában segítségére legyen. Az Önállósítási Tanács ugyanis a folyamodó szakképzettségének és egyéni megbízhatósága vizsgálatának mint alapfeltételnek, valamint az egyéni ráutaltság mérlegelésének szempontján kívül, elsősorban azokban a szakmákban és azokon a vidékeken teszi lehetővé az egyes kereskedői és ipari foglalkozásokban új egzisztenciák teremtését, amelyekben, illetőleg ahol ilyen új, erős, keresztény magyar gazdasági egységekre közérdekből szükség van.

Az erdélyrészi területen a kormány 1942 októberében elrendelte az iparrevízió végrehajtását. Az iparrevízióval kapcsolatban különösen nagy jelentősége van az Önállósítási Alapnak, illetve az Önállósítási Alap közérdekű célkitűzéseinek. Az iparüzéstől eltöltöttak helyébe új, életerős, keresztény magyar kereskedőket és iparosokat elsősorban a Nemzeti Önállósítási Alap kölcsöne állíthat. Annak megítélésében, hogy kik érdemlik meg, illetőleg, kik alkalmasak az önállósítási kölcsönben való részesítésre, az Erdélyrészi Gazdasági Tanács számára különös jelentőségű feladat jut. Ugyanekkor pedig az Erdélyrészi Gazdasági Tanács a kereskedelmi- és iparkamarákkal tart fenn szoros kapcsolatot a helyi szükséglet megállapítása irányában.

A Z ÖNÁLLÓSÍTÁSI ALAPRA tehát az erdélyi iparrevízióval kapcsolatban jelentős feladat vár. Ennek a feladatnak megoldása továbbfolytatását jelenti annak a közérdekű munkának, amelyet a Nemzeti Önállósítási Alap az Erdélyrészi Gazdasági Tanáccsal karöltve az erdélyrészi területeken már eddig is betöltött. Az erdélyi területek visszacsatolását követően a kormány az Önállósítási Alap vagyonát két és félmillió pengővel növelte az erdélyrészi területen való letelepedésnek kölcsön nyújtás útján való lehetővé tétele érdekében. Az Alap két évi (1941 januárjától 1942 decemberéig) kölcsönfolyósításai híven tükrözik vissza azt az erdélyi képet, mely a betöltendő helyeket és hiányokat mutatja. Az Alap 1942 december 31-ig folyósított kölcsönei a következőképpen oszlanak meg:

kereskedő	305
iparos	286
szabadfoglalkozású	22
	613

A keresztény magyar elem térhódítása érdekében sok tenni-való volt. A kereskedőréteg az elnyomás éveiben csak a városokon és a székelyföldi falvakban tudta magát tartani, másutt a románság és a magyarnál sokkal kedvezőbb elbánásban részesülő zsi-

dóság erősödött. A kereskedelemben szükséges forgótőke is hiányzott a magyarságnál. Az iparban némileg jobb volt a helyzet, de a fokozatos megszorítások már e téren is erőteljesen éreztették hatásukat.

A szabadfoglalkozásúak csoportjába a következő önállósultakat sorozhatjuk:

orvos	6
ügyvéd	4
gyógyszerész	5
mozgóképszínház	3
birtokvételezés és gazdasági felszerelés	3
mérnök	1

A 22 szabadfoglalkozásúnak nyújtott kölcsön összege 178.100 P. Az orvosok, gyógyszerészek kivétel nélkül mind vidéken telepedtek le.

A kereskedelemben és iparban önállósultak száma megyénként nagy eltérést mutat.

Vármegye	Kereskedő	Iparos
Kolozs	52	58
Szilágy	35	42
Szolnok-Doboka	32	22
Beszterce-Naszód	7	7
Maros-Torda	29	32
Csik	18	17
Háromszék	13	11
Udvarhely	12	15
Szatmár és Ugocsa	43	31
Bihar	49	45
Máramaros	16	6

Az önállósultak száma legkevesebb Beszterce-Naszód vármegyében. A magyarság itt csak az utóbbi időben kezd magára találni. A székely vármegyékben viszonylag kisebb az önállósultak száma; ennek okát e vármegyék magyar kereskedőinek viszonylagosan magasabb számában kell keresnünk.

Erdély négy törvényhatósági jogú városában az önállósultak száma az összeshez mérve igen magas.

	Kereskedő	Iparos
1. Kolozsvár	33	43
2. Marosvásárhely	7	7
3. Szatmárnémeti	25	14
4. Nagyvárad	22	24
	Kereskedő	Iparos
Összes önállósultak	306	286
%	100.00	100.00
Vármegye és megyei városok	219	198
%	71.8	69.2
Törvényhatósági városok	87	88
%	28.2	30.8

Az utóbbi időkben azonban ebben is változás állott be, mert a falvakba és a megyei városokba juttatott kölcsönök száma emelkedni kezd. Az önállósulni óhajtó kereskedők és iparosok természetesen elsősorban a városokon szeretnének letelepedni. Áll ez különösen a már erősen tagolt kereskedelemre. A kereskedők legnagyobb része tanuló- és segédeveit városon töltötte el és hacsak egyetlen mód is adódik, ottan is telepszik le. Ámde szükségünk van magyar keresztény falusi kereskedőrétegre is. A Nemzeti Önállósítási Alap kölcsönfolyósítási politikájával e cél megvalósítását jelentősen előmozdíthatja, mert az önállósulni óhajtók ott kénytelenek egzisztenciájukat megteremteni, ahol arra alkalmat adnak nekik.

Érdekes képet mutat a nyújtott kölcsönök megosztása a szakkereskedelem szerint. A kimutatás vármegyék szerint csoportosítva tartalmazza az egyes ágakat:

	Koloza	Szilágy	Szolnok-Doboka	Beszterce-Naszói	Maros-Torda	Csik	Háromszék	Udvarhely	Szatmár és Újgocsa	Bihar	Máramaros
Fűszer, vegyes, szatócs	19	18	20	7	11	10	3	3	15	17	5
Textil, divat, rövidárú	9	7	3	—	2	3	3	—	6	10	2
Fa és beton	—	2	—	—	—	1	—	—	3	3	—
Írógép és fotócikkek	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—
Könyv és papír	2	—	2	—	—	—	—	—	2	5	2
Illatszertár	—	1	—	—	—	1	—	—	2	1	—
Festék és vegyiszerek	3	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—
Bőr, bőrdíj és cipő	2	4	2	—	1	—	1	—	3	2	2
Óra- és ékszer	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Virág- és zöldség	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Porcellán, üveg- és kép	—	—	2	—	—	—	—	—	3	—	—
Dohányáruda	1	—	—	—	—	—	1	3	—	—	1
Gyógynövény	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Csemege	2	—	—	—	3	—	—	—	2	1	—
Készruha	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Autó, műszaki és rádió	3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Sport	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kézimunka, babakelengye	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Vas- és szerszám	—	2	—	—	—	—	—	—	—	3	2
Kötszer és fogászati	1	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—
Termény	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Baromfi és tojás	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Szesz és denaturált szesz	—	—	1	—	—	—	—	—	1	2	—
Hangya üzletvez. óvadék	—	—	—	—	10	3	4	5	—	—	—

A legmagasabb számot a fűszer-, vegyes- és szatócskereskedelemben önállósultak mutatják. Az összes önállósult kereskedőknek a 41.7%-át teszik ki. Ha ehhez hozzávesszük a Hangya-bolt-

kezelőknek nyújtott 22 önállósítási kölcsönt, akkor a kölcsönöknek majdnem fele (48.90%) az élelmiszer és szatócskereskedelemre esik. A Hangya-boltkezelőknek nyújtott kölcsönök nagy száma a székelyföldi szövetkezeti mozgalom elterjedésével magyarázható. Azonban arra is enged következtetni, hogy a székelyföldi boltkezelői állás van annyira jövedelmező, mint egy önálló kereskedés, amellyel, hogy a kevés tőkével rendelkezők részére az utat is megnyitja a kereskedelemben.

Ha az ipart nézzük, annak egyik ágában sem találunk abszolút többséget. A falusi korcsmák száma nem tükrözi vissza a való képet, mert az előző kimutatásban szereplő szatócs-üzletek rendszerint korcsmával együtt működnek.

	Kolozs	Szilág	Szolnok-Doboka	Beszterce-Naszód	Maros-Torda	Csik	Háromszék	Udvarhely	Szatmár és Ujgocsa	Bihar	Máramaros
Fodrász	3	1	—	—	2	1	1	—	—	—	—
Járműgyártó	2	2	1	—	3	—	—	—	3	—	—
Kovács	—	6	—	—	1	—	—	1	3	1	—
Mészáros	6	3	6	—	—	4	1	2	—	1	1
Timár	—	1	—	—	—	2	—	—	1	—	—
Cipész, csizmadia	1	2	1	—	3	2	1	3	3	2	1
Férfi- és nőiszabó	9	5	—	—	4	3	—	3	3	3	2
Lakatos, vasesztergályos	3	1	—	—	3	1	—	—	3	5	—
Cséplőgép	—	1	—	—	2	2	1	—	—	—	—
Malom	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Úveg- és képkeretező	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—
Autó- és kocsifuvarozó	2	2	1	—	1	—	—	—	2	1	—
Tisztító- és festő	—	—	1	—	1	—	—	—	—	2	—
Kádár	1	2	1	—	1	—	1	—	—	1	—
Szifgyártó	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—
Pék	3	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—
Italmérés és kifőzés	5	2	3	3	2	—	1	1	1	2	1
Órá- és műszerész	3	2	2	1	—	—	—	—	1	7	—
Asztalos	1	3	—	—	4	—	—	—	3	2	—
Szilkvízkészítő	1	1	—	—	—	—	1	—	—	4	—
Szűcs	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Kalapos	1	2	1	—	2	—	—	1	1	—	—
Építész, kőműves	1	1	—	1	1	—	1	—	—	—	—
Egyéb (kötélverő, varroda, ezüstműves, nyomda, könyvkötő, gyapjúszövő, konzervipar, stb.)	13	4	2	1	2	1	3	4	5	11	1

A következő táblázatban a nyújtott kölcsönök nagyság szerint szerepelnek. A két szélső kategóriába kevesen tartoznak. A kisösszegű kölcsön ma már csak kevés iparosnak és még kevesebb

kereskedőnek tudja a tőkeszükségleteit kielégíteni. A 10.000 pengőnél nagyobb összegű kölcsönök folyósítása a legtöbb esetben csak nagyobb üzemek (konzerv, nyomda, stb.) részére történik. Kis számuk érthető, mert ezek már máshonnan is könnyebben tudnak kedvezményes hitelt szerezni. A folyósított kölcsönök legnagyobb része a 2000 és 10.000 pengő között mozog.

Vármegye	1—1000		1000—2000		2000—5000		5000—10.000		10.000 —	
	ker.	ip.	ker.	ip.	ker.	ip.	ker.	ip.	ker.	ip.
Kolozs	2	7	10	8	15	21	22	17	3	5
Szilágy	1	20	3	8	17	6	8	6	1	2
Szolnok-Doboka	4	5	2	5	16	7	8	4	2	1
Beszterce-Naszód	1	—	—	3	3	2	3	—	—	2
Maros-Torda	2	10	12	7	5	9	8	4	2	2
Csik	3	6	6	6	6	4	3	1	—	—
Háromszék	2	3	5	2	5	4	1	2	—	—
Udvarhely	1	11	7	1	3	1	1	1	—	—
Szatmár és Ugocsa	1	9	7	7	15	9	19	5	1	1
Bihar	2	16	6	6	15	13	23	8	3	—
Máramaros	1	—	2	2	5	2	6	2	2	—

A NEMRÉG MEGINDULT IPARREVIZIÓRA nagy feladat hárul: a magyar kereskedelmet és ipart olyan erőssé kell tennie, amilyen még sohasem volt. Az út már megnyilott az új magyar gazdasági élet fejlődése előtt. A kölcsönök által teremtett önálló egzisztenciákra ebben az új gazdasági rendben főleg az a feladat vár, hogy becsületes munkájukkal a magyar gazdasági élet erős, fejlődésképes egyedeivé váljanak és utánpótlást neveljenek, mert a magyar gazdasági élet jövőbeli virágzásának ez az egyetlen kezessége.

SZAKÁCS GUSZTÁV